

KONFERENCIAKÖTET

Conference Proceedings

**Nemzetközi tudományos konferencia
a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából**
International Scientific Conference
on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23.
23 November 2023, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET:
KIHÍVÁSOK ÉS INNOVATÍV MEGOLDÁSOK**
SUSTAINABILITY TRANSITIONS: CHALLENGES AND INNOVATIVE SOLUTIONS

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla, RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23. / 23 November 2023, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET:
KIHÍVÁSOK ÉS INNOVATÍV MEGOLDÁSOK
SUSTAINABILITY TRANSITIONS:
CHALLENGES AND INNOVATIVE SOLUTIONS**

KONFERENCIAKÖTET
CONFERENCE PROCEEDINGS

LEKTORÁLT TANULMÁNYOK / PEER-REVIEWED PAPERS

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla – RESPERGER Richárd – SZÉLES Zsuzsanna – TÓTH Balázs István

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

UNIVERSITY OF SOPRON PRESS

SOPRON, 2024

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2023. november 23. / 23 November 2023, Sopron

A MAGYAR
TUDOMÁNY
ÜNNEPE

HUNGARIAN
SCIENCE
FESTIVAL

A konferencia támogatói / Sponsors of the Conference:

Felelős kiadó / Executive Publisher: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila
a Soproni Egyetem rektora / Rector of the University of Sopron

Szerkesztők / Editors:

Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla, Dr. RESPERGER Richárd,
Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. habil. TÓTH Balázs István

Lektorok / Reviewers:

Dr. habil. BARANYI Aranka, Prof. Dr. BÁRTFAI Zoltán, Dr. BARTÓK István, Dr. BEDNÁRIK Éva,
Bazsóné Dr. BERTALAN Laura, Dr. CZIRÁKI Gábor, Dr. DIÓSSI Katalin, Dr. habil. JANKÓ Ferenc,
Dr. KERESZTES Gábor, Dr. habil. KOLOSZÁR László, Dr. KÓPHÁZI Andrea,
Prof. Dr. KULCSÁR László, Dr. MÉSZÁROS Katalin, Dr. NEDELKA Erzsébet,
Dr. NÉMETH Nikoletta, Dr. NÉMETH Patrícia, Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla,
Dr. PALANCSA Attila, Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc, Dr. RESPERGER Richárd,
Dr. habil. SZABÓ Zoltán, Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. SZÓKA Károly, Dr. TAKÁTS Alexandra,
Dr. habil. TÓTH Balázs István, Pappné Dr. VANC SÓ Judit

ISBN 978-963-334-499-6 (pdf)

DOI: [10.35511/978-963-334-499-6](https://doi.org/10.35511/978-963-334-499-6)

Creative Commons license: CC BY-NC-SA 4.0 DEED

Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

SZERVEZŐK

Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (SOE LKK),
A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

A konferencia elnöke: Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna egyetemi tanár, dékán (SOE LKK)

Tudományos Bizottság:

- elnök: Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla PhD egyetemi tanár, Doktori Iskola-vezető (SOE LKK)
- társelnök: Dr. habil. TÓTH Balázs István PhD egyetemi docens, igazgató (SOE LKK)
- tagok: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila PhD egyetemi tanár (SOE LKK), rektor (SOE)
- Prof. Dr. SZÉKELY Csaba DSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. KULCSÁR László CSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. SZALAY László DSc egyetemi tanár (SOE LKK)
- Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD egyetemi tanár, dékán (FOM)
- Dr. habil. BARANYI Aranka PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. POGÁTSA Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. SZABÓ Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc PhD tudományos főmunkatárs (SOE LKK)
- Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD egyetemi docens, dékán (EUBA FIR)

Szervező Bizottság:

- elnök: Dr. RESPERGER Richárd PhD adjunktus (SOE LKK)
- tagok: Dr. KERESZTES Gábor PhD egyetemi docens, dékánhelyettes (SOE LKK)
- Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD egyetemi docens (EUBA FIR)
- Dr. habil. KOLOSZÁR László PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. HOSCHEK Mónika PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- PAPPNÉ Dr. VANCSÓ Judit PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. SZÓKA Károly PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- titkár: NEMÉNY Dorka Virág kutatási asszisztens (SOE LKK)

ORGANIZERS

University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics (SOE LKK),
For the Higher Education in Sopron Foundation

Conference Chairperson: Prof. Dr. Zsuzsanna SZÉLES PhD Professor, Dean (SOE LKK)

Scientific Committee:

Chair: Prof. Dr. Csilla OBÁDOVICS PhD Professor, Head of Doctoral School (SOE LKK)

Co-Chair: Dr. habil. Balázs István TÓTH PhD Associate Professor, Director (SOE LKK)

Members: Prof. Dr. Attila FÁBIÁN PhD Professor (SOE LKK), Rector (SOE)

Prof. Dr. Csaba SZÉKELY DSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László KULCSÁR CSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László SZALAY DSc Professor (SOE LKK)

Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD Professor, Dean (FOM)

Dr. habil. Aranka BARANYI PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Zoltán POGÁTSA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Zoltán SZABÓ PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Árpád Ferenc PAPP-VÁRY PhD Senior Research Fellow (SOE LKK)

Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD Associate Professor, Dean (EUBA FIR)

Organizing Committee:

Chair: Dr. Richárd RESPERGER PhD Assistant Professor (SOE LKK)

Members: Dr. Gábor KERESZTES PhD Associate Professor, Vice Dean (SOE LKK)

Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD Associate Professor (EUBA FIR)

Dr. habil. László KOLOSZÁR PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Mónika HOSCHEK PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Károly SZÓKA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Secretary: Dorka Virág NEMÉNY Research Assistant (SOE LKK)

TARTALOMJEGYZÉK / CONTENTS

Plenáris szekció

Plenary Session

How to Make European Integration Fair and Sustainable? <i>István P. SZÉKELY</i>	13
---	----

1. szekció: Fenntartható gazdálkodás és menedzsment, körforgásos gazdaság Session 1: Sustainable Economy and Management, Circular Economy

A zöld ellátási láncok aktuális kérdései - Kritikai szakirodalmi összefoglalás <i>PIRICZ Noémi</i>	27
--	----

Well-being - kulcs a fenntartható működéshez <i>KÓPHÁZI Andrea – KOVÁCSNÉ LACZKÓ Éva Mária</i>	36
--	----

Szervezeti kultúra és fenntarthatóság <i>KOVÁCSNÉ LACZKÓ Éva Mária</i>	48
--	----

Az új mexikói kvótakereskedelmi rendszer és erdészeti vonatkozásai <i>KIRÁLY Éva – BOROVICS Attila</i>	61
--	----

A designesztétika gazdasági megközelítésének lehetőségei <i>REMÉNYI Andrea – ZALAVÁRI József</i>	76
--	----

A körforgásos üzleti modellek a vállalati gyakorlatokban <i>KRIZA Máté</i>	98
--	----

2. szekció: Társadalmi kihívások és társadalmi innovációk a fenntartható fejlődésben Session 2: Social Challenges and Innovations in Sustainable Development

Társadalmi kihívások a divatipari fogyasztás terén <i>VIZI Noémi</i>	119
--	-----

Klímaszorongás jelenléte az X, Y és Z generáció életében <i>SZEBERÉNYI András</i>	128
---	-----

Közelségi torzítás – a home office egyik kihívása <i>IONESCU Astrid</i>	147
---	-----

Megérti-e a választ, ha megkérdezi kezelőorvosát, gyógyszerészét? Az egészségműveltség mérésének aktuális kérdései Magyarországon <i>PORZSOLT Péter</i>	154
---	-----

A digitális egészségügyi ellátás, mint innováció mérési lehetőségei <i>KOVÁCS Erika</i>	168
---	-----

3. szekció: Fenntartható pénzügyek és számvitel
Session 3: Sustainable Finance and Accounting

A közösségi költségvetési számvitel koncepciója és dilemmái <i>SISA Krisztina A. – SIKLÓSI Ágnes – VERESS Attila – DENICH Ervin</i>	181
Az iszlám banki számvitel digitalizációjának elméleti és filozófiai megközelítése <i>CSEH Balázs</i>	193
A vállalkozások csőd kockázatának és a kötvényminősítések együttmozgása <i>SZÁNTÓ Tünde Katalin</i>	202
A globális minimumadó következményei és megvalósíthatósága a multinacionális vállalatok számára <i>MATTIASSICH Enikő – SZÓKA Károly</i>	211

4. szekció: Fenntartható turizmus és marketing
Session 4: Sustainable Tourism and Marketing

A fenntartható turizmus: valóság vagy átverés? <i>PALANCSA Attila</i>	221
Metamarketing: fenntartható innovációk a valós és virtuális lehetőségek imperatív szimbiózisa mentén <i>REMÉNYI Andrea</i>	237
A fennmaradás és fenntarthatóság aspektusainak vizsgálata a szálláshely-szolgáltatással foglalkozó KKV-szektorban rendkívüli helyzetek idején <i>VARGYAS Daniella – KERESZTES Gábor</i>	261
Tudatosság és fenntarthatóság a nyaralás alatt is <i>MÉSZÁROS Katalin – HOSCHEK Mónika – Németh Nikoletta</i>	270
A soproni egyetemisták külföldi tervei <i>OBÁDOVICS Csilla – RUFF Tamás</i>	283
Country Branding of the Hashemite Kingdom of Jordan <i>Mohammad Hani KHLEFAT</i>	295
Community-Based Tourism in Southeast Asia <i>Thi Thuy Sinh TRAN – Nikoletta NÉMETH – Md. Sadrul Islam SARKER – Yuan ZHANG – NHAT ANH NGUYEN</i>	309

5. szekció: Sustainable Finance and Accounting, Sustainable Development
Session 5: Sustainable Finance and Accounting, Sustainable Development

Stakeholder Engagement in the Development of the Sustainability Reporting Standards of the Global Reporting Initiative (GRI) and of the International Sustainability Standards Board (ISSB)

Alina ALEXENKO 329

The IFRS and the Financial Accounting System in Algeria: A Literature Review

Asma MECHTA – Zsuzsanna SZÉLES – Ágnes SIKLÓSI 342

Potential Effects of Industry 4.0 Technologies on Environmental Sustainability - A Systematic Literature Review

Mohamed EL MERROUN 351

The Use of Geothermal Energy for Sustainable Development and Economic Prosperity

Nadjat KOUKI – Andrea VITYI 365

6. szekció: Sustainability Transformation and Circular Economy
Session 6: Sustainability Transformation and Circular Economy

A fenntarthatóság, a társadalmi szerepvállalás és a felelős vállalatirányítás szabályozásának szerepe a vállalati innovációban

BARTÓK István János 381

Circular Economy Research Trends in the Textile and Apparel Industry: A Bibliometric Analysis

Md. Sadrul Islam SARKER – Thi Thuy Sinh TRAN – István János BARTÓK 389

The Historical Evolution of Employee Idea Management: A Comprehensive Review

Viktória ANGYAL 405

7. szekció: Sustainable Economy and Management
Session 7: Sustainable Economy and Management

Bewältigungsstrategien eines nachhaltigen Managements von Organisationen innerhalb einer VUCA-Umwelt: Eine systematische Literaturrecherche

Mike WEISS 421

Influences of Autonomous Vehicles on Sustainability: A Systematic Literature Review

Phillipp NOLL – Zoltán SZABÓ 436

Trends in Sustainable Leadership

Roland SEESE – Katalin DIÓSSI 452

Recruiting for Resilience: An Economic Approach to Mitigate Candidate Ghosting

Laureana Anna Erika TEICHERT 460

Führung auf Distanz - Herausforderungen für Führungskräfte durch die Nutzung von Home-Office

Norbert KLEIN 473

A Generative AI and Neural Network Approach to Sustainable Digital Transformation: A Focus on Medical and Marketing Sectors

Alexander Maximilian RÖSER – Cedric BARTELT 483

Allgemeine Alterswahrnehmung bei StudentInnen in den österreichischen und ungarischen Grenzregionen

Dorottya PAKAI – Csilla OBÁDOVICS 498

8. szekció: Társadalmi kihívások és társadalmi innovációk a fenntartható fejlődésben
Session 8: Social Challenges and Innovations in Sustainable Development

Fenntartható olvasás a digitális korban

MOLNÁR Csilla 509

Okos és fenntartható városfejlesztés felelősségteljes digitális innovációval

GYULAI Tamás – NAGY Marianna 518

A coaching szerepe a vezetőfejlesztésben

KÓPHÁZI Andrea – Éva LÖWE 535

9. szekció: Fenntartható gazdálkodás és menedzsment
Session 9: Sustainable Economy and Management

A szolgáltatók szerepe és felelőssége a desztinációk fenntartható turizmusának megteremtésében, illetve kialakításában: Szisztematikus irodalmi áttekintés

TEVELY Titanilla Virág – BEHRINGER Zsuzsanna 548

Bükkfürdő imázsának élménymarketing alapú vizsgálata

HORVÁTH Kornélia Zsanett 563

A public relations (PR) tevékenység határai és viszonya a marketinghez - Egy PR szakemberek körében végzett kvantitatív kutatás eredményei

KÁROLY Róbert – LUKÁCS Rita – PAPP-VÁRY Árpád Ferenc 572

Márkázott superhősök: Hogyan formálják a különböző termék- és szolgáltatásmárkák Amerika kapitány és Vasember karakterét a Marvel filmekben?

PAPP-VÁRY Árpád Ferenc – RÖNKY Áron 591

Sztármárka-építés hosszú távon: Cristiano Ronaldo és CR7 márkájának megítélése – Egy kvalitatív kutatás tapasztalatai

KORIM Dorina – PAPP-VÁRY Árpád Ferenc 609

10. szekció: Sustainable Economy and Management I.
Session 10: Sustainable Economy and Management I.

The Role of Mountain Tourism Activities and Facilities on Domestic Tourism Consumption in Tourism Destinations <i>Deborah KANGAI – Eliyas Ebrahim AMAN – Árpád Ferenc PAPP-VÁRY – Viktória SZENTE</i>	624
Sustainable Project Management <i>Attila LEGOZA</i>	633
The Effect of Sustainability Development Using the Example of Green Washing <i>Dijana VUKOVIĆ – Tanja UNTERSWEIG</i>	641
Sustainable Strategies in Case of Start-Up Enterprises <i>Peter IMRICKO</i>	654
Sustainable Strategic Management at Multinational Companies <i>Peter IMRICKO</i>	663
The EU as a “Leadiator” in Climate Governance - a Successful Soft Power Instrument? An Analysis with a Focus on Sustainable Mobility <i>Sarah DIEHL</i>	674
Az irodater komfortjának vizsgálata a munkavállalók szempontjából – Út a jövő optimális irodája felé <i>GROZDICS Anett Tímea – BORSOS Ágnes</i>	684
Mögliche Auswirkungen von CSRD & ESRS auf die digitale Wirtschaft und der Fertigungsindustrie in Deutschland: aus der Perspektive der Industrieperformance und der nachhaltigen Entwicklung <i>Mohammad Reza ROBATIAN</i>	696

11. szekció: Sustainable Economy and Management II.
Session 11: Sustainable Economy and Management II.

Sustainability and Climate Protection in Hospitals - Green Hospitals in the Future in Germany <i>Patricia Carola MERTEN</i>	719
Territoriality in Climate Adaptation? Space Interpretations of Different Disciplines and Fields and their Potential Utilization in the Examination of Climate Adaptation’s Territorial Aspects <i>Attila SÜTŐ</i>	727
Sustainable Unity in the European Insurance Market: Calculating Personal Injury Claims (From Experience to Methodology) <i>Zsolt Szabolcs EKE</i>	745

12. szekció: Poszter szekció
Session 12: Poster Session

A dendromassza-hasznosítás, mint megújuló természeti erőforrás szerepe a fenntartható, körkörös gazdaságban <i>SZAKÁLOSNÉ MÁTYÁS Katalin</i>	755
Az I szektor karbonhatékonyágának vizsgálata Magyarországon <i>KOVÁCSNÉ SZÉKELY Ilona – MAGYAR Norbert – JAKUSCHNÉ KOCSIS Tímea</i>	761
A visegrádi országok egészségügyi reformjainak és intézkedéseinek összehasonlítása <i>VITÉZ-DURGULA Judit – SÓTONYI Tamás Péter</i>	766
A márkaépítés hatása a fogyasztói lojalításra a Magyar Telekom esetében <i>TAKÁTS Alexandra – SZÁSZ Zsombor Levente</i>	780
Examining the Impact of Certain Factors on the Delivery Time of a Manufacturing Firm Using Data Science Methods <i>Zsolt TÓTH – József GARAB</i>	800
Artificial Intelligence with an Economic Growth Perspective <i>Firat ŞAHİN</i>	809

A fennmaradás és fenntarthatóság aspektusainak vizsgálata a szálláshely-szolgáltatással foglalkozó KKV-szektorban rendkívüli helyzetek idején

Examination of Subsistence and Sustainability Aspects During Extraordinary Situations in the SME Sector Dealing With Accommodation Services

VARGYAS Daniella

PhD-hallgató (*PhD Student*)

Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (*University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics*)

VargyasDaniella@phd.uni-sopron.hu

Dr. KERESZTES Gábor PhD

egyetemi docens (*Associate Professor*)

Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (*University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics*)

keresztes.gabor@uni-sopron.hu

Absztrakt:

Napjainkban egyre nagyobb figyelmet kap a fennmaradás és a fenntarthatóság témaköre, gyakran azonban helytelenül szinonimaként kezelik ezeket a fogalmakat. A tanulmány elkészítésének alapvető célja a fogalmak egymástól való egyértelmű elkülönítése, valamint a turisztikai ágazat – azon belül is elsősorban a szállásadással foglalkozó KKV-k – mindennapjait jelentős mértékben befolyásoló, rajta kívülálló, rendkívüli társadalmi és gazdasági folyamatok (pl. pandémia, háború, infláció) által kifejtett hatások vizsgálata. Az elemzés során kitérünk a főbb statisztikai eredményekre, a szektor fennmaradási lehetőségeire és a fenntarthatóság eszközeinek vizsgálatára. Kutatásunkat a 2020. év második felében végzett szekunder adatgyűjtés eredményeire és az aktuális statisztikai adatok összevetésére fókuszáljuk, a tanulmányban elemezzük az eltérések mértékét, lehetséges okait. Az utóbbi évtizedben rohamos fejlődésnek indult szektor jelenleg kvázi stagnáló értékeket mutat kapacitás-kihasználtsági és gazdaságossági szempontból, de ennek ellenére továbbra is alapvető célkitűzése a turizmus fennmaradásának és fenntarthatóságának eredményes kezelése.

„A jelen felelőssége a jövő fennmaradása”

Kulcsszavak: fennmaradás, fenntarthatóság, turizmus

JEL-kódok: M14, L83, Z32

Abstract:

Nowadays, the topic of subsistence and sustainability is receiving more and more attention, but these concepts are often incorrectly treated as synonyms. The basic purpose of the study is to clearly separate the concepts from each other, as well as to examine the effects exerted by extraordinary social and economic processes (e.g. pandemic, war, inflation) that significantly influence the everyday life of the tourism industry, including primarily SMEs dealing with accommodation. During the analysis, we cover the main statistical results, the possibilities of the sector's survival and the examination of the means of sustainability. We focus our research on the results of the secondary data collection carried out in the second half of 2020 and the comparison of the current statistical data, in the study we analyze the extent and possible causes of the differences. The sector, which began to develop rapidly in the last decade, currently shows

quasi-stagnant values in terms of capacity utilization and economy, but despite this, its fundamental objective is still the efficient management of the subsistence and sustainability of tourism.

“The responsibility of the present is the survival of the future.”

Keywords: subsistence, sustainability, tourism

JEL Codes: M14, L83, Z32

1. Bevezetés

Az utóbbi évtizedekben a fennmaradás és fenntarthatóság témaköre kiemelt figyelmet kapott az élet valamennyi területén. A téma jelentősége különösen megnőtt az elmúlt években tapasztalható rendkívüli helyzetek okán, azonban sokszor tapasztalható, hogy ezeket a szavakat egymás szinonimájaként helytelenül használják. A cikk ezen fogalmak egymástól egyértelműen történő elkülönítésére és a mikro-, kis- és középvállalkozásokon belül a szálláshely-szolgáltatók szemszögéből történő szekunder adatok elemzésére helyezi a hangsúlyt. A KKV szektor jelentősége vitathatatlan, hiszen az országban működő vállalkozások 99,3%-a (KSH, 2023a) ebbe a szektorba tartozik, valamint a foglalkoztatottság közel 2/3 részét teszi ki. A KSH Turizmus Szatellit Számlájának (KSH, 2023b) átlagos adatai alapján minden 10. működő vállalkozás turizmus-vendéglátás szektorhoz kapcsolódik, az ágazatban a foglalkoztatottság 2019-ben 421.000 főre volt tehető, ami a nemzetgazdasághoz képest arányaiban 9,5%-t jelent. Ugyanezen mutatókat vizsgálva a 2020-as adatok alapján 399.000 fő volt érintett, ami 5,2%-os visszaesést jelent és a becslült 2021-es értékek alapján további 3,8%-os csökkenés prognosztizálható. A csökkenő folyamatért elsősorban a COVID-19 világjárvány okolható, ami a nemzetközi turizmust szinte teljesen, de a belföldi turizmust is nagymértékben ellehetetlenítette a bevezetett intézkedő korlátozások miatt. Napjainkban a magas energiaárak és a háború okozta kiszolgáltatott instabil helyzet jelenti a legnagyobb kockázatot. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján megállapíthatjuk, hogy az említett rendkívüli helyzeteknek a legnagyobb elszenvedői a vizsgált szektoron belül a szálláshely-szolgáltatással foglalkozók szegmense. Az utazáshoz való kedvet és az ahhoz köthető anyagi lehetőséget mindegyik bemutatott tényező negatívan befolyásolja, ami nemzetközi tekintetben mindenképpen, de belföldi oldalról is vizsgálva végső soron a szálláshely-szolgáltatók forgalmának és bevételeinek visszaesését eredményezi.

2. Szakirodalmi áttekintés

Az Európai Bizottság (2020) által kiadott felhasználói útmutató az alábbiak szerint definiálja a KKV szektort: *„A mikro-, kis- és középvállalkozások (kkv-k) olyan vállalkozások, amelyek 250 főnél kevesebb személyt foglalkoztatnak, és amelyek éves forgalma nem haladja meg az 50 millió eurót, és/vagy éves mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió eurót.”*

A 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról (szokás KKV-törvénynek is hívni) további lehatárolásokat tartalmaz a létszám és bevétel szerinti kategorizálásra vonatkozóan.

Az 1. ábra alapján egyértelműen elkülöníthetők a mikro-, kis- és középvállalkozások egymástól foglalkoztatotti létszám és az éves nettó árbevétel vagy a mérlegfőösszeg alapján. Mikrovállalkozásnak minősül az a vállalkozás, melynek foglalkoztatotti létszáma kevesebb 10 főnél és az éves nettó árbevétele vagy a mérlegfőösszege nem haladja meg a 2 millió eurót. A kisvállalkozás esetében már nagyobb az összes foglalkoztatotti létszám, melynek 50 főnél kevesebbnek kell lennie. Ezen kategóriában az éves nettó árbevétel és a mérlegfőösszeg egyike sem haladhatja meg a 10 millió eurót. Jelentős eltérés tapasztalható a KKV-szektoron belül a

középvállalkozások kritériumai vizsgálása során, hiszen ezen kategória esetében a kisvállalkozásokhoz képest ötszörös foglalkoztatotti létszám a megengedett, illetve az éves nettó árbevétel is a kisvállalkozásoknál megadott határérték ötszöröse lehet. Fontos észrevenni azonban, hogy míg a mikro- és kisvállalkozásoknál nem volt számbeli különbség az éves nettó árbevétel és a mérlegfőösszeg között, addig a középvállalkozások esetében a legmagasabb megengedett mérlegfőösszeg 43 millió eurónak megfelelő forintösszeg lehet. A KKV-k üzleti évének zárásakor a Magyar Nemzeti Bank által megállapított és közzétett érvényes deviza középfolyamot kötelező használni.

1. ábra: A mikro-, kis- és középvállalkozások kritériumai
Forrás: Saját szerkesztés (2023) a 2004. évi XXXIV. törvény alapján

A fennmaradás és a fenntarthatóság alapelvei a természeti erőforrások és a bolygó értékeinek védelmének túl a társadalmi-gazdasági fejlődésre is jelentős hatással vannak. Míg a fennmaradás a vállalat jövőbeni működésére és meglétére vonatkozik, addig a fenntarthatóság a rendelkezésre álló erőforrásokkal való ésszerű és eredményes gazdálkodásra és felhasználásra mutat rá azzal a feltétellel, hogy azok a jövő generációi számára is hiány nélkül elérhetőek legyenek.

A Magyar Turisztikai Ügynökség (2023) által kiadott Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia kiadvány Turizmus 2.0 kiegészítése az ágazat szereplőinek nyújt hosszú távú stratégiai iránymutatást (beleértve a fenntarthatóságot is), mely 2017-ben került elfogadásra és a 2030-ig tartó terveket tartalmazza. Ezen dokumentum felülvizsgálatra került a rendkívüli helyzetek idején, mely elsősorban a pandémiát, a jelenleg is tartó háborús konfliktusokat és az infláció jelentős mértékű növekedését foglalja magába. A dokumentum megerősíti azt a tényt, hogy a folyamatosan változó körülményekre a lehető legkörültekintőbben szükséges felkészülni és kezelni a bekövetkező változásokat. Kiemelt cél a környezetbarát gondolkodásmód további támogatása, a meglévő erőforrásokkal való hatékony gazdálkodás. Vidéki szállodák esetében egyre nagyobb számban megfigyelhető, hogy elsősorban a városi embereket próbálják elérni, akiknek nincsen lehetősége a természethez közeli életet élni és próbálják velük ezt a közelséget megszerettetni.

A turizmus környezetre gyakorolt hatása jelentős mértékű elsősorban a szennyezőanyag-kibocsátás tekintetében. A szektor magába foglalja a légi-, közúti közlekedést, mely a legnagyobb CO₂-t, NO-t kibocsátó ágazat és a legnagyobb zajszennyező. Szorosan ide köthető a szálláshely-szolgáltatáshoz kapcsolódó kimagaslóan magas energiafelhasználás is, mely során hő- és gázszenyezés éri a környezetet. „*A turizmus felelős az évi globális szén-dioxid kibocsátás 8%-ért, és a becslések szerint 2030-ra 25%-kal megnő a kibocsátás 2016-hoz képest.*” (d’Antonio, 2021). Az életvilágra kivétel nélkül mindegyik említett hatás káros, állapot- és egészségromláshoz vezet. Kijelenthetjük, hogy a krízishelyzetek visszaesést eredményeztek a károsanyag-kibocsátásban, azonban ez a szám a turizmus újra indulásával párhuzamos ütemben nő, ami egy újabb kihívás elé állíthatja a világot.

Az Európai Unió Tanácsa (2023) irányelvei alapján létrehozásra került az „*Irány az 55%*” kezdeményezés, ami nem más, mint az európai zöld megállapodás alkotóeleme. Ez a jogalkotási ajánlás csomag minden Európai Unió tagországra vonatkozik, ami elsősorban azt segíti elő, hogy az elérni kívánt éghajlat-politikai célokat az unió együttes erővel legyen képes záros határidőn belül elérni. Az említett kezdeményezés elsődleges célja, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátását legalább az 1990-es adatokhoz képest 55%-kal csökkentsék 2023-ig. A KSH (2023c) által közzétett statisztikai adatok alapján az 1990-es bázis évben 73.377 ezer tonna volt a CO₂ kibocsátás mennyisége, de ugyan így ide sorolhatjuk az üvegház-hatású metánt, a fluorozott szénhidrogéneket, valamint a dinitrogén-oxidot is. A szén-dioxid kibocsátást vizsgálva 2021-ben már csupán a bázisévnek a 66,1%-a, azaz 48.564 ezer tonna károsanyag került a légkörbe. Ezt pozitív eredményként értékelhetjük, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy továbbra is nagy energiát kell abba fektetni, hogy ezen mennyiség tovább csökkenjen.

A bemutatott szakirodalmi feldolgozások és iránymutatások tökéletesen rávilágítanak arra a problémára, hogy a vállalatok közvetlenül vagy közvetett módon, de rá vannak arra kényszerítve, hogy tevékenységüket a fenntarthatóság jegyében végezzék, hiszen a hosszú távú fennmaradásuknak is ez a stabil alapja. A kutatás elvégzéséhez azt a kérdést tettük fel elsősorban, hogy a rendkívüli helyzetek hogyan hatottak a szálláshely-szolgáltatók fennmaradására és gazdálkodására, valamint ezen hatásokra milyen lehetséges válaszadási lehetőségei vannak a vállalatoknak. Minden vállalat elsődleges célja a fennmaradás és ennek érdekében a tulajdonosok a lehető legtöbbet hajlandók megtenni. Jól érezhetően az a trend napjainkban, hogy a vállalkozások egyre inkább előnyben részesítik a környezetbarát alapanyagokat, vállalati szintű és külsős kezdeményezéseik zöld szemléletben valósulnak meg és az elért sikereiket gyakran azonosítják ezen említett tényezők és az átformált szemléletük eredményeként. Vitathatatlanul a vállalati szintű szemlélet átformálása jelenti a legnagyobb akadályt és kihívást, de az jelenti egyben a kulcsot is a hatékony és eredményes változtatáshoz.

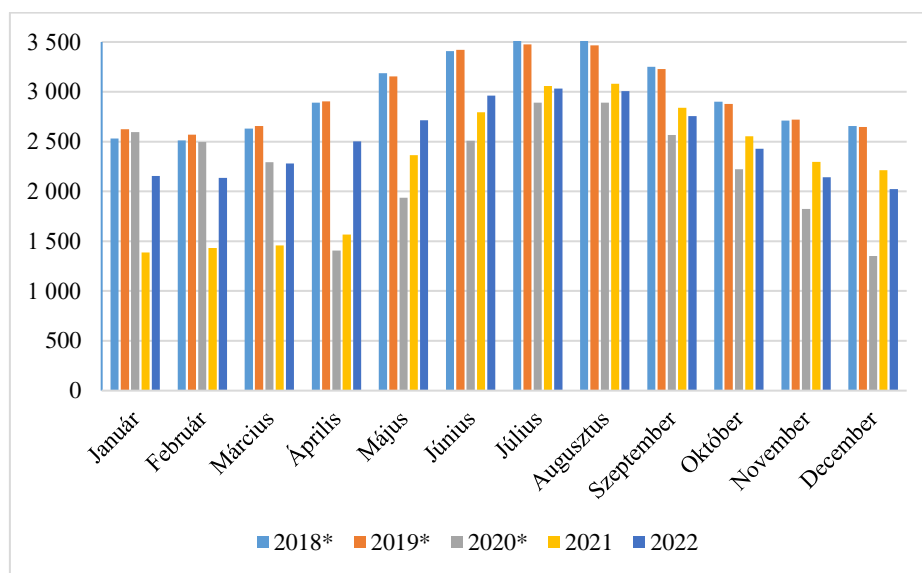
3. Módszertan és adatforrások

A tanulmány elsősorban szekunder kutatási alapokra épül. A vázát a KSH oldalán elérhető és a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége (továbbiakban: MSZÉSZ) által nyilvánosságra hozott adatok adják. A korábban – 2020. év második felében – végzett statisztikai kutatásaink eredményét egészítettük ki, hogy az elemzett táblázataink naprakész, a témában releváns információkat tartalmazzanak.

Tekintve, hogy a 2022-ben Magyarországon működő vállalkozások 99,3%-a a kis- és középvállalkozási kategóriába esik, így azt feltételezzük, hogy a hazánkban működő szálláshely-szolgáltatók összessége az általunk vizsgált szektorhoz tartozik. Ennek megfelelően a KSH honlapján elérhető szállodaiparra vonatkoztatott statisztikai elemzéseket és számadatokat azok korrekciója nélkül használtuk fel.

4. Kutatási eredmények és megállapítások

Fontos eredménye a kutatásunknak, hogy a népesség kiszolgáltatott helyzetben van a természeti környezettel kapcsolatban. Éppen ezért a környezetünk védelmét és a fenntarthatóságot folyamatosan szem előtt tartva kell a célkitűzéseket, beruházási és/vagy fejlesztési terveket megalkotni, hogy ezen kiszolgáltatottság ne tudjon elhatalmasodni, mely beláthatatlan következményekkel járhatna.

2. ábra: Működő kereskedelmi szálláshely egységek száma (db) 2018-2022

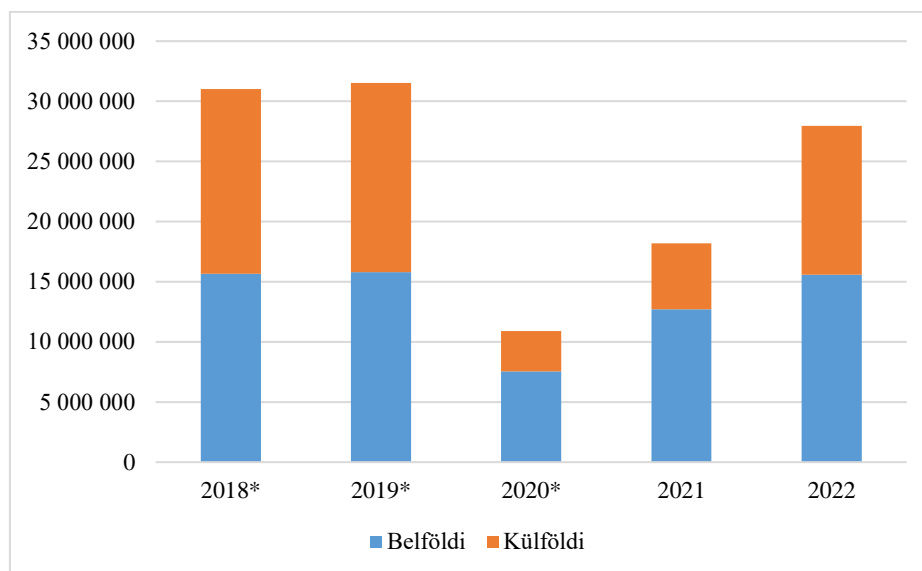
*2018-2020 közötti adatok korábbi tanulmány alapján

Forrás: KSH (2023d) alapján saját szerkesztés (2023)

A Magyarországon működő kereskedelmi szálláshelyek minősége, száma és a turizmus önmagában rohamos fejlődést mutatott 2019-ig, amit egyértelműen a turizmus csúcsteljesítményeként aposztrofál a szakma. Ez köszönhető elsősorban az állami támogatásoknak, a SZÉP-kártya juttatásoknak, ami az utazási kedvet jelentős mértékben befolyásolja. Nem elhanyagolható, hogy hazánk gazdag természeti- és kulturális értékekkel büszkélkedhet, amire sok szálláshely egy-egy brandet épít. A COVID-19 világijárvány elterjedése hazánkban 2020. március elejére tehető. A működő kereskedelmi szálláshelyek számának vizsgálata során egyértelműen kirajzolódik, hogy a 2019-es évet követő időszakban jelentős mértékű visszaesés tapasztalható az egységek számában (2. ábra). Ennek oka, hogy a szolgáltatók üzemszünetre, rosszabb esetben végleges bezárásra kényszerültek, hiszen kizárólag az üzleti célú utazás volt megengedett és az is szigorú szabályok betartásával. Szezonális is jellemzi a működő szálláshelyek számát, azonban ez minden évben megfigyelhető, nem a rendkívüli helyzetekhez köthető elsősorban. A hónapokat vizsgálva 2020. év áprilisában 50,1%-os visszaesést láthatunk az adott év januárjához képest. A legtöbb szolgáltató egyszerre, egy időben általában a nyár közepén, július hónapban működik, azonban a 2018-as évhez képest csupán a szálláshelyek 85,75%-a működött a 2022-es évben. A visszatérést elsősorban kormányzati támogatások tették lehetővé, valamint az emberek bezártság utáni kitörési vágya, hogy ismét szabadon, emberek között tölthessék a szabadidejüket.

A KKV-szektorban szálláshely-szolgáltatással foglalkozó vállalatok jelentős visszaesést tapasztalhattak 2020-ban a szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának alakulása kapcsán is, ahol 2019-hez képest a külföldi vendégforgalomban 78,77%-os, a belföldi vendégfor-

galomban pedig 52,13%-os csökkenés figyelhető meg a KSH adatai alapján készített diagrammon (3. ábra). A 2018-as és 2019-es években jól látszik, hogy a bel- és külföldi vendégek száma közel azonos, fele-fele arányban oszlott meg. Ehhez a tendenciához közelített már a 2022-es év, de 2019-hez képest a belföldi utazók 1,23%-os, míg a külföldiek 21,51%-os elmaradást mutatnak. Bár a számok még elmaradást mutatnak, azonban mégis pozitívan értékelhetjük ezt a fejlődést, hiszen a rendkívüli helyzetek is negatívan befolyásolják a mutatók alakulását.

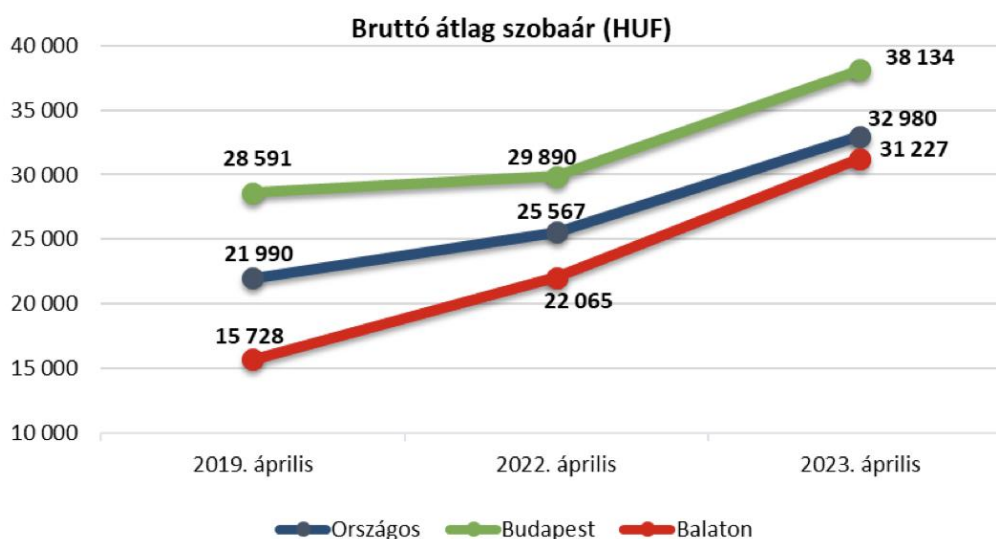

3. ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken 2018-2022

*2018-2020 közötti adatok korábbi tanulmány alapján

Forrás: KSH (2023e) alapján saját szerkesztés (2023)

A Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége által elkészített diagramm a különböző évek azonos hónapjában elért bruttó szoba átlagár alakulását hivatott bemutatni (4. ábra).

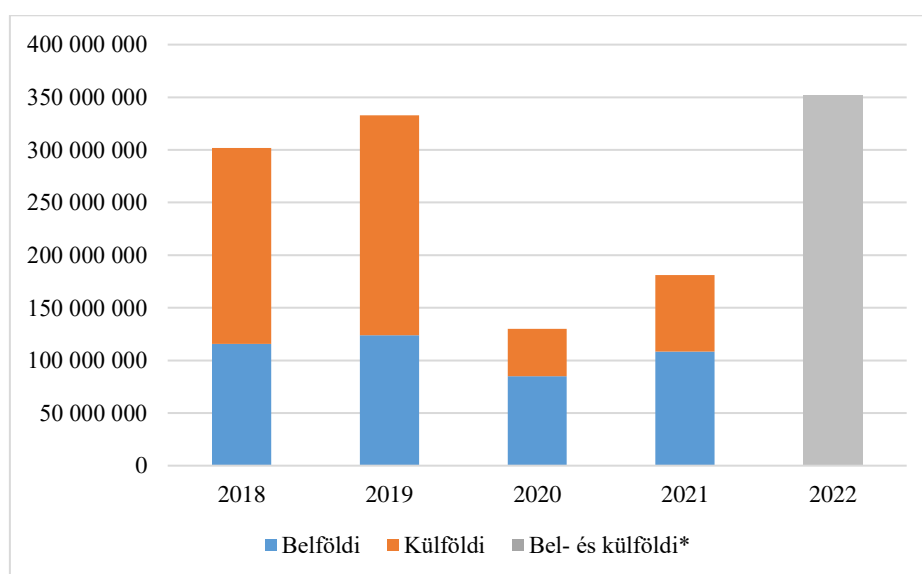

4. ábra: Kereskedelmi szálláshelyek bruttó szoba átlagára 2019-2022

Forrás: MSZÉSZ (2023)

Az átlagár tulajdonképpen nem más, mint a vizsgált hónapban elért szállásdíj bevételek és a vizsgált hónapban kiadott szobák számának hányadosa. A diagram jól szemlélteti, hogy már a pandémia is befolyásolta a szoba átlagárának alakulását, azonban az energiaválság, az infláció és a háborús helyzetek által előidézett hatások is jelentős mértékben változtatták ezt meg. 2019. évhez képest az országos átlagos bruttó szobaár közel 50%-os rendkívüli növekedést mutat. Természetesen ennek a növekedésnek más tényezői is vannak, mint például az, hogy egyre nagyobb azoknak a köre, akik hajlandók többet fizetni a fenntartható, zöld szálláshelyekért és ezt a szállásadók ki is használják.

Általánosságban zöld szállodának tekinthetünk minden olyan szálláshely-szolgáltatással foglalkozó vállalkozást, melyek működésük során a környezetbarát alternatív megoldási lehetőségeket részesítik előnyben. A Green Hotels Association (2023), azaz a Zöld Szállodák Szövetsége úgy fogalmaz, hogy a zöld szállodák olyan létesítmények, melyek a Föld megóvása érdekében hajlandóak vizet- és/vagy energiát megtakarítani, a hulladék mennyiségét és a környezet terhelését a lehető legkisebb mértéken tartani amellet, hogy a felhasználás csökkentésével természetesen anyagi javakat is megtakarítsanak. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a világon több zöld és fenntartható szálloda tanúsítvány is jelen van a piacon, ami a környezet iránt elkötelezett szállodákat minősíti. A teljesség igénye nélkül nemzetközi minősítések közé tartozik a Global Sustainable Tourism Council, a Green Globe, a GreenLeaders, a Green Star Hotel, illetve a Travelife Accomodation Sustainability. Szintén a fenntarthatósághoz köthető, de elsősorban az épületet minősítő nemzetközi tanúsítvány a LEED. Magyarországon a legismertebb ilyen minősítési rendszer a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége által alapított Zöld Szálloda tanúsítvány. A minősítés elnyeréséhez az MSZÉSZ minden második évben „Zöld Szálloda” pályázatot hirdet szigorú követelményekkel, majd a beérkezett pályázati anyagok kiértékelésének utolsó lépéseként arany, ezüst és bronz díjazotti kategóriákba sorolja a szálláshelyeket, akik 2 évig használhatják a nekik ítelt címet. A részvétel feltétele, hogy a pályázó tagja legyen a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetségének, környezetvédelmi szabályzattal rendelkezik, valamint a rá vonatkozó összes környezetvédelmi szabályt jogszerűen betartva működik. Kötelező melléklete a pályázatnak az egyéni szénlábnyom kiszámítása, valamint a szelektív hulladékgyűjtésről szóló fotódokumentáció.

5. ábra: Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele (ezer Ft) 2018-2022

*a 2022-es adatok az új tanulmány alapján nem oszlanak meg

Forrás: KSH (2023f) és KSH (2023g) alapján saját szerkesztés (2023)

Jól látszik az 5. ábrán, hogy annak ellenére, hogy kevesebb szobát tudtak a szolgáltatók kiadni, mégis magasabb szállásdíj árbevételt realizáltak, ami elsősorban a magasabb szinten megállapított szoba átlagár eredményeként értelmezhetünk. A bázis évben, valamint az azt megelőző évben a bevételek jelentős százalékát a külföldről érkezett turisták által megfizetett szállásdíj adta, ami alapján megállapíthatjuk, hogy a külföldiek kevésbé ár érzékenyek, ők hajlandók magasabb összeget fizetni ugyan azért a szolgáltatásért, mint a belföldiek. A folyamatosan növekvő számok visszaesése 2020-ban következett be, mikor a turizmus földbe gyökerezett. Nem mehetünk el szó nélkül amellett a jelenség mellett, hogy annak ellenére, hogy a világot 2022-ben már az energiaválság sújtotta, mégis 5,82%-kal magasabb bruttó szállásdíj árbevételt realizált a szektor, mint 2019-ben.

5. Következtetések és javaslatok

A természeti környezet romló állapota kihatással van a társadalomra és ez által a gazdaságra is, mely alapján megállapíthatjuk, hogy fenntartható természeti környezet nélkül nincsen virágzó gazdaság sem. Ebből következik, hogy helyes az az irány, hogy világszintű iránymutatásokat fogalmaznak meg, melyek betartására kötelezik is az országokat a lehetséges szankciók ismeretével. Jelentős problémát jelent az is, hogy a KKV-k nagy számban nem rendelkeznek vállalati stratégiával, így egy nem várt eseményre sem tudnak megfelelően reagálni. Annak érdekében, hogy egy válságos időszakot eredményesen tudjon egy vállalat túlélni, javasoljuk minden érintettnek egy stratégia kidolgozását, ami iránymutatást, segítséget és támaszt nyújthat a dolgozók és menedzserek részére.

Jelen cikk terjedelmi korlátai miatt nem teszi lehetővé, hogy az elméleti áttekintést követően mélyreható vizsgálatot készítsünk vállalati szinten. Jövőbeni célkitűzésünk egy ágazati áttekintés, mely során felkeresünk olyan szálláshelyeket, amelyek zöld tanúsítvánnyal rendelkeznek. Ezen tanulmány folytatásaként, az itt megjelölt módszerek és szempontok alapján kívánjuk vizsgálni és elemezni őket.

„A világ erőforrásai elegendőek ahhoz, hogy kielégítsék mindenki szükségleteit, de nem elegendőek ahhoz, hogy kielégítsék mindenki mohóságát.”
(Gandhi, é.n.)

Irodalomjegyzék

2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról (KKV tv.). (2004). Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye. Letöltve: 2023.12.15., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400034.tv>
- Az Európai Unió Tanácsa. (2023). *Irány az 55%! Letöltve: 2023.12.15., forrás: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>*
- d’Antonio, S. (2021. augusztus 23.). *Az idegenforgalom hatása a városi környezetre: Stratégiák és intézkedések a turisztikai úti célok környezetbaráttá és fenntarthatóvá tételéért.* Urbact Articles. Letöltve: 2023.12.15., forrás: <https://urbact.eu/articles/az-idegenforgalom-hatasa-varosi-kornyezetre-strategiak-es-intezkedesek-turisztikai-uti>
- Európai Bizottság. (2020). *Felhasználói útmutató a kkv-k fogalom meghatározásához.* Európai Unió Kiadóhivatala. <https://doi.org/10.2873/20953>
- Európai Unió Tanácsa. (2023). *Irány az 55%! Letöltve: 2023.12.15., forrás: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>*
- Gandhi, M. (é.n.). *Mahatma Gandhi idézet.* Citatum. Letöltve: 2023.12.15., forrás: <https://www.citatum.hu/idezet/35967>

- Green Hotels Association. (2023). *What are green hotels?* Letöltve: 2023.12.15., forrás: <https://greenhotels.com/index.php>
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH]. (2023a). 9.1.1.17. A vállalkozások teljesítménymutatói kis- és középvállalkozási kategória szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/gsz/hu/gsz0018.html
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH]. (2023b). 27.1.1.27. *Turizmus Szatellit Számlák (TSzSz)*. Letöltve: 2023.12.15., forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0031.html
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH]. (2023c). 15.1.1.18. *Légszennyező anyagok és üvegházhatású gázok kibocsátása*. Letöltve: 2023.12.15., forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/kor/hu/kor0017.html
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH]. (2023d). 27.2.1.13. *A turisztikai szálláshelyek kapacitása szállástípusonként, havonta*. Letöltve: 2023.12.15., forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0071.html
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH]. (2023e). 27.2.1.15. *A turisztikai szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák szállástípusonként havonta*. Letöltve: 2023.12.15., forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0073.html
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH]. (2023f). 27.8.1.8. *A kereskedelmi szálláshelyek szállásdíjbevételei*. Letöltve: 2023.12.15., forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0022.html
- Központi Statisztikai Hivatal [KSH]. (2023g). 27.1.1.21. *A kereskedelmi szálláshelyek bruttó árbevételei szállástípusonként*. Letöltve: 2023.12.15., forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/tur/hu/tur0087.html
- Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége [MSZÉSZ]. (2023). TRENDRIPORT A hazai és nemzetközi szállodáipar teljesítményéről. 2023. április. Letöltve: 2023.12.15., forrás: <https://www.hah.hu/elemlzesek/trendriport/trendriport-2023-aprilis/>
- Magyar Turisztikai Ügynökség [MTÜ]. (2023). *Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 – Turizmus 2.0 2023.01.31-es kiegészítés*. Letöltve: 2023.12.15., forrás: https://mtu.gov.hu/dokumentumok/NTS2030_Turizmus2.0-Strategia_kiegeszites.pdf?v=0.159